

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Io. Rvdolph. Engav Ivrivm D. & P.P.O. In Academia Ienensi
Elementa Ivris Criminalis Germanico-Carolini**

Engau, Johann Rudolph

Jenae, MDCCXLVIII.

VD18 12413879

Tit. I. Ivrisdictione Criminali.

urn:nbn:de:gbv:45:1-10011

LIB. II.

TIT. I.

DE

IVRISDICTIONE CRIMINALI.

§. I.

Iurisdictio
criminalis

Iurisdictio criminalis nihil aliud est quam potestas causas criminales dirimendi *a*).

§. II.

quibus
tempore
Taciti,

Antiquissimis temporibus crimina in bello aut comitiis peracta iudicabant *sacerdotes b*); ea uero quæ pacis tempore & extra conuentus publicos erant commissa, *principes cum suis centenariis * c*).

* Ita dicti a *centenis*, in quas t. t. tota Germania distributa erat. V. MEINDERS *de iudic. cent. c. 2.*

§. III.

sub Francis
&

Francorum Reges, crimina, prout a maioribus aut minoribus personis erant commissa, uel ipsi cognouerunt *d*), uel per comites *e*), quorum cuique suus erat pagus.

a) Elem. nostra Iur. 2. obs. 2. §. 3.
Germ. IV, 1.

b) TACITVS *de M.*
G. c. 7. 12.

c) KRESS *d. de uariis iurisd. crim. in Germania generis c.*

d) Capitul VII, 170.

e) Capitul. III, 79.
IV, 497. BIGNONIUS
not. ad MARCVLEFI *formulas.*

pagus. Vnde constabit de causa, cur reges (1) adpellationem a sententia comitum interpositam acceperint f), & (2) suo tempore miserint, qui comites finistros iustitiæ sacerdotes corrigerent g).

§. IV.

Reges stemmatis Saxonici res criminales cognoscebant uel *ipsi*, ubi palatino Saxonibus competitur? quidam h), uel *per duces*, ubi maioris nobilitatis homo, qui in comitibus palatinis non erat, deliquerat i); uel *per comites k)*, ubi homines leuioris conditionis contra leges egerant. Quia itaque regis nomine crimina iudicabant duces comitesque, non potuit non, illo præsentente, horum potestas quiescere l).

§. V.

Ex quo præsertim superioritas territorialis nata est m), iurisdictionem criminalem, den Blut-Bann, den Königs-Bann, qua sibi propriam in suis quique territoriis exercere cæperunt (1) DVCEs (2)

T 3

Burg-

f) Capit. VII, 240. 251. 333.

g) BRUMMER de Scabinis c. 6. FRANC. de ROY de missis domin. ad iustit. c. 7.

h) KRESS c. d. obl. 4. §. 18. p. 33.

i) Id c. 1. §. 4. BVR-

GERMEISTER Grafen-Saal p. 113.

k) I. P. S. III, 64.

l) KRESS c. d. §. 15. El. nr. Iur. Germ. IV, 4.

m) Entwurf einer gründl. Nachricht von den ehemahligen Landes-herrl. Vogteyen I. 16.

Burggrauii *n*), Palatini, Marchiones, Landgrauii reliquique *COMITES o*) immediati, & *(3)* post aliquod temporis spatium, *EPISCOPORVM* reliquorumque praelatorum imperio nostro immediate subiectorum *p*) *ii*, qui ab Aduocatis * *Wogten* sunt liberati.

* Hos, qui olim quamuis iurisdictionem in Episcopatibus exercebant, *OCKEL de palat. regio th. L. seq.* constituebant ab initio reges, dein ipsi Prælati, *RECHENBERG de Aduocatis & Aduocatis German. a Cæsare ita priuilegiati LVNIG Spicil. eccl. To. I. p. 140. To. II. p. 341.*

§. VI.

Vnde colligere licebit causam, cur ordinum imperii iurisdictione adhuc ea sit, *(1)* quæ concursum Cæsareæ iurisdictionis respuit *q*), nec Cæsare præsentate quiescit *r*); *(2)* quæ in alieno territorio exerceri nequit, nisi iusto titulo probeatur acquisita.

§. VII.

urbium re-
giarum, Iurisdictionem criminalem, quæ ple-
risque *urbibus regis* cessit *sec. XIV. XV. s*), admodum uariam esse probat

THO-

n) *HORN d. de Burg-
grauis.*

o) *I. P. S. III, 64.
KRESS. c. 1.*

p) *KRESS c. d. p.
80. MEINDERS de iud.
cent. p. 195. Acta Lindav.
p. 282. seq.*

q) *KRESS c. 1. §. 16.
p. 73.*

r) *ALTESERRA de
duc. & comit. III, 7.
GVNDLING Pr. p.
143.*

s) *SCHILTER ad L.
F. A. p. 263.*

THOMASIVS t), exemploque suo nos docent *Aquisgranum, Wetzlaria u), Colonia, Brema, Wila x)* aliaque. Quæ uarias uel ex uaria concessione uenit, uel ex eo, quod concessam iurisdictionem mox sub specie aduocatiæ restrinxerint principes, mox sub prætextu banleucæ & politiæ extenderint urbes y).

§. VIII.

Iurisdictione *nobilium immediatorum* non ubique eadem est. Vix enim omnes eodem modo & ab eadem curia feudali inuestiuntur z). Accedit, quod uarias transactiones cum principibus celebrauerint, uariisque mactati sint priuilegiis a).

§. IX.

Nobili mediato nulla iurisdictionis criminalis species competit, nisi quam præscriptione, consuetudine loci b), priuilegio, inuestitura, pactoue sibi quæsitam probauit. Ex sola potestate dominica nulla deriuari potest c).

§. X.

Etiam **MUNICIPIA** criminalem aliamunicipiorum. quamrum.

T 4

t) d. de iurisdictionis & magistratum differentia secundum mores Germanorum §. 103. seq.	y) KRESS c. l. p. 68.
u) KRESS c. d. obs. V. p. 66.	z) ID. c. l. p. 44.
x) dipl. Wenceslai de A. 1398.	a) BURGERMEISTER Cod. dipl. equestr. cont. p. l. p. 291. seq.
	b) STRYK de iurisd. circumsepta c. 3.
	c) KRESS c. d. obs.

quam iurisdictionem in se deriuarunt, mox expresse mox tacito domini territorialis & quandoque cæsaris consensu.

§. XI.

Vnde constabit (1) cur iurisdictione criminalis, si qua nobilibus mediatis aut municipiis competat, mox sit omnimoda, mox uero temperata, & quidem (2) loci, causarum decidendarum, & iudicii habendi intuitu. Alibi enim (a) iudiciis municipalibus præsidet scultetus, aut adsident scabini, principis territorialis nomine d), alibi uero & præsidem & assessores urbs nominat; alibi (b) nobilis sententiam a ICTis latam statim, alibi impetrato demum consensu territorialis domini, executioni dare potest; (3) cur iudex criminalis in urbe, pago &c. non semper gaudeat iurisdictione criminali in suburbio e) uia regia, agris &c.; (4) cur causæ, quæ alibi ad altam iurisdictionem pertinent, alibi ad bassam referantur.

§. XII.

Iurisdictionis criminalis, quæ

Iurisdictione criminalis quæ olim dicebatur bannum regium, bannum sanguinis, placitum spadæ f), Ungericht g) &c. audit

- V. §. 6. p. 55. seq. & ad c. 56. §. 7. FRESNE
C. C. art. 2. §. 4. glossar. h. u.
d) Id. c. l. p. 63. g) KRESS d. de iurisd. omnimoda f. Rîcht
e) Id. c. obf. §. 11. p. 63. und Ungericht in feudum concessa. §. 26.
f) L. Normann. p. 1.

dit hodie Bann, Blut-Bann, Königs-Bann, Cent, Cent-Gericht, Cent-Recht, hohe Cent *b*), Straß, hohe Straß, Fräißeche Obrigkeit, Blut-Hals-Hoch-Ober-Peinliche-Bisdom-Gerichte, Gerichte zu Hals und Hand, Gerichte über Ehre, Gut und Blut, Malefiz-Gerichte, das Beding der Haarscharen *i*), Witzgeding, Peinlichkeit, Probst-Amt *k*), Semner-Amt *l*). *

* In praesulatus inferioris Saxoniae uenit quoque sub *Vogteie* nomine, ut uidemus Quedlinburgi, Helmstadii &c. Ibi enim supersunt Aduocati (§. V, 3.).

§. XIII.

Est (1) uel *omnimoda* uel *limitata*. *Illam* ^{1) uel omnimoda uel limitata est,} dicitur potestas in omnia * omnino crimina ubiuis commissa inquirendi, eorumque auctores puniendi; *haec* uero restricta est uel ad certas *personas* uel ad certa *locam*) uel ad certa *criminum* genera. Sic centena in alieno territorio exercenda consistit in potestate coercendi Mord, Brand, *Nahm* (Diebstahl oder Raub) und Nothzucht *n*), quae dicuntur die 4. Haupt-wrogen, die 4. hohen Bände.

T 5

* Illa

b) ENGELBRECHT
de iurisd. superiori sect.
2. m. I. §. I.

i) Apolog. Colonienf.
p. 403.

k) Ill. BVDER amoen.
I. Feud. p. 68.

l) Mulhäuf. Statuta
I, 20.

m) STRYK d. de iurisd. circumseptia.

n) Mit Anmerk. ver-
sehene Nürnberg. Reform.
To. I. p. 243. LINCK
de centena c. I. §. 6.

• Illa intelligas uelim crimina, quæ poena uel capitali uel corporali ex legum morumue uniuersalium præscripto luenda sunt, HILDEBRAND *irisd. uniu.* c. VI. pos. 7. 10. p. 55. 57., neuiquam uero leuiores, quæ dicuntur excessu, Frevel, liederliche Händel und iniurien, quippe quæ a uogteia domino cognoscuntur puniunturque.

§. XIV.

2) uel solitaria uel simultanea &c.

Diuiditur porro (2) in *solitariam* & *simultaneam*, prout uni aut pluribus in uno eodemque loco competit^o); (3) in die hohe, allgemeine, Fraiß, und Nieders Cent. Quam ultimam alii dicunt immediatam imperii uogteiam, eine unmittelbare Reichs-Vogteiligkeit^p).

§. XV.

dominus, quibus gaudeat, &

Dominus centenæ potest (1) ea omnia, sine quibus inquisitio institui & facinorosus puniri nequit, agere, u. c. den entleibten Körper aufheben, das Fraiß-Pfand holen, Stich und Wunden abmessen^q), criminososprehendere^r) atque captiuos ducere &c. & quidem (2) irrequisito uogteia domino^{*}; (3) fidelitatem centenæ, nec non (4) ea quæ in recognitionem centenæ præstari moris est, ueluti Cent-Rüge-Haber, Land-Knechts-Büttel oder

o) BOECKELMANN
de centen. th. 42.

p) PRÆBES d. de
iniusta centenæ extens.
th. 4.

q) HILDEBRAND
irisd. uniu. c. VI.

pos. 14.

r) LINCK c. tr. c. 3.
§. 14.

oder Frey-Brod etc. exigere s); (5) fructus iurisdictionis criminalis percipere t). Præterea (6) protectionis, fisci, aliisque gaudet iuribus u).

* Quod tamen secus est, si centena exerceatur in alieno territorio, PRAEBES c. d. § 3., aut in uogteia libera, HILDEBRAND c. l. pos. 15. p. 61. uel in domo non centenica degat capiendus. KNICHEN de superioritate territor. c. 4. nr. 354.

§. XVI.

Num ius molendina & columbaria uisitandi ad centenam, an ad uogteiam pertineat? quotidie disceptatur in Franconia. Videtur mihi ad uogteiam spectare x), nisi eo utendum sit ad detegendum illud criminis, quod uel corporalis uel capitalis pcena manet y).

§. XVII.

Præsertim centenæ falso adscribitur (1) quibus non gaudeat iuribus? superioritas territorialis z), (2) ius reformandi religionem a), (3) potestas peragendi ea, quæ ad uogteiam pertinent u. c. cogno-

s) HILDEBRAND c. l. pos. 10. MULLER de iure facinorosos sequela præfectoria persequendi.	x) LINCK c. d. c. 3. §. 20. seq.
t) GRAMIZER d. de fructibus iurisd. c. 3. §. 1.	y) HILDEBRAND c. l. pos. XI.
u) PVFENDORF de iurisd. german. p. 273. seq. 281. seq.	z) PRAEBES c. d. th. V. seq.
	a) IDEM c. d. th. VIII. seq.

congnoſcendi die Frevel = Händel *b*), conſtituendi ac inſpiciendi pondera & menſuras &c.

§. XVIII.

Iur. Crim.
quibus ſym-
bolis poſſi-
deatur, &

Quis iuriſdictionem criminalem aliqui poſſideat, loquuntur (1) die Sraiß = Acht = Straf = und Urpbed = Bücher *c*), his enim actus criminales quouis tempore exerciti inſcribuntur hodie, ſicut olim ſigna corporum occiſorum; (2) uaria ſymbola, utpote loca ad torturam apta ſuiſque inſtrumentis inſtructa, ſtatua Rolandi *d*), murus decollationi deputatus, Rabenſtein *e*) * &c. non uero (3) gallina fumofa, quam quis exigere poteſt *f*).

* Quod a defectu ſine ad defectum iuriſdictionis criminalis argumentari non liceat, res per ſe clara eſt.

§. XIX.

quibus modis amittatur?

Iuriſdictionem criminalem *abufu* & *ſeuitia* perdi, certum eſt. De eo autem diſceptant Dd. Num amittatur *non uſu diuturniore*? Equidem cauſam uſus intermiſſi attenderem, ſtatuens, iuriſdictionem

b) Id. c d th. XI.

c) WEHNER *obf. pr.*
h. II

d) *Elem. noſtra Iur. Germ.* I, 172 2 GRYPHIANDER *de Weichb. Sax.* p. 189.

e) ENDTER d. *de ſymbol. poſſ. iuriſd. crim.*

f) HEINECCIUS d. *de orig. iuriſd. patr. §.* 19. *Elem. nr. Iur. Germ.* I, 77.

nem criminalem amisisse eum, qui per tempus lege definitum ea, qua facile tamen uti potuit, non est usus. Quod hic non usus uix præiudicet tertio g), quodque collapsis furcis non amittatur iurisdictio, ut multis adducam, non esse puto.

TIT. II.

DE

IUDICE, SCABINIS ET
ACTUARIO.

§. XX.

Cui iurisdictio criminalis competit qua ^{Iudicium} propria, ille uel ipse * uel per alios ^{criminale} potest b), in utroque tamen casu antiqui- ^{constat} tus debet, *scabinis* præsentibus & adscito *actuario* i), causas criminales cognoscere, cognitasque dirimere. Itaque (1) una persona iudicium criminale conficere nequit; (2) inquisitio a solo iudice peracta, nulla est k).

* Olim reges *Const. Frideric. de A. 1234.* & sec. adhuc XIV. principes tam seculares quam ecclesiastici, suis ipsi præfuerunt iudiciis. *Chron. Limpurg. ad A. 1374.* SCHOTTEL *de ant. in G. iuribus* p. 571.

§. XXI.

g) KRESS d. *de iurisd. omnim.* §. 7.

h) C. C. C. art. 2.

i) C. C. art. I. §. I.

k) C. C. art. 181.

§. 3. BERGER *El. Iur. Crim.* p. II. obs. 195.